

maken en te bevorderen, volgt daaruit ook, dat wie de orde verbreekt op den verkeerden weg is, zelfs al zou hij in de reden waarom hij tot die daad komt gelijk hebben. Dit geldt evenzeer voor kerkelijke vergaderingen in hun besluitvorming. Er is wel eens geponeerd, dat het heil der kerken de hoogste wet is en dat een synode dus haar gang zou kunnen gaan als de nood van de kerken dit vorderde. Inderdaad kunnen er zich wel moeilijke situaties voordoen, waarin in het profijt der kerken gehandeld zal moeten worden, doch dit zal nimmer mogen buiten de geldende rechtsorde. Ook niet door een generale synode. Noodrecht, d.i. recht buiten de bestaande orde of nog liever, er tegen in, heeft in den Staat tot groote narigheid geleid (denk b.v. maar aan de heden ten dage nog bestaande onder de vleugelen van den Duitschen bezetter ingevoerde bedrijfsorganisaties met het „leiders“-beginsel); in de kerk is dit „recht“ ten eenenmale verwerpelijk. Als ooit de nood, door Gods hand over ons gebracht, de werking van de rechtsorde verlamt, b.v. door afsnijding van verbindingslijnen, zal na den nood, hetzij het oude recht zijn loop weer moeten hebben, hetzij in den geordenden weg (niet door overmoedigheid) moeten worden gesanctionneerd. In het bewaren van dezen weg is eerst het samenleven van Christenen, die het nog niet op alle punten met elkander eens konden worden, mogelijk.

Wegens het schenden der orderegele heeft de burgerlijke rechter den laatsten tijd eenige ontspoorde vergaderingen tot de orde moeten roepen. Wij willen ter illustratie van het voorgaande eenige voorbeelden uit den kerkelijken strijd aanhalen, niet omdat wij er lust in hebben een bepaalde gemeenschap in een kwaad daglicht te stellen (ook Prof. Mr. I. A. Diepenhorst (Kerk en Staat in Nederland, blz. 275) is van meening, dat de burgerlijke rechter herhaaldelijk de formeel rechtmatige kerkelijke besluiten heeft na te gaan), doch vooral ter leering voor vandaag en voor de toekomst van onze elgen kerken en kerkleden. Wie meent te staan, zie toe, dat hij niet valle.

1. De President van de Rechtbank te Zwolle besliste op 31 Aug. 1944 inzake „Kampen“, dat de synode bij de uitlegging van art. 87 K.O., daarbij steunend op de traditie, kennelijk niet met eigen formeele voorschriften in strijd was gekomen.

Wij laten deze beslissing voor wat ze is, doch constateeren, dat de rechter, hoe dan ook, de formeele voorschriften van belang achtte voor het geven van een beslissing.

2. De President van de Rechtbank te Groningen besliste op 12 Oct. 1944 inzake „Groningen“:

a. de burgerlijke rechter is wel degelijk geroepen — afgezien van het feit, dat de synodale kerk hem zelf heeft geroepen — om te beslissen of de besluiten terecht, d.w.z. overeenkomstig de kerkelijke reglementen, genomen zijn.

b. de gehouden classisvergadering is onwettig op grond van strijd met de huishoudelijke regeling, bepalende dat tenminste drie kerken de buitengewone vergadering moeten aanvragen, dat de samenroeping zes weken van te voren moet plaats vinden, dat het agendum 14 dagen voor de samenkomst ter kennis van de kerken moet zijn gebracht en dat de afvaardiging geschiedt met behoorlijken credentiebrief, en op grond van strijd met alle recht en gereformeerd beginsel de geschorsten niet te hooren over wat hun telastgelegd is.

c. De classis was onbevoegd tot de schorsing, daar

de modus procedendi van art. 79 K.O. den kerkeraad bevoegd verklaart.

d. Het schorsingsbesluit was ongeldig wegens schending van de K.O., door niet het voorafgaand oordeel van den meest genabuurden kerkeraad in te winnen.

3. Het Gerechtshof te Amsterdam besliste op 15 November 1945 inzake „Krommenie“: Terecht heeft de vrijgemaakte partij in dezen ook gewezen op den inhoud van den geloofs- en credentiebrief, waarin verwezen wordt naar art. 31 K.O.

4. Het Gerechtshof te Leeuwarden besliste op 30 October 1946 inzake „Harlingen“:

Een kerkeraad is wel bevoegd een bindend meerderheidsbesluit te nemen zonder medewerking van diakenen en zonder verhoor der gemeente, blijkens de artt. 25, 29, 30 en 37 junctis 16 en 23, 38 K.O. en de bevestigingsformulieren (waaruit blijkt, dat de ouderlingen regeerders zijn en de diakenen als taak de bediening der armen hebben).

5. Hetzelfde Hof besliste op 11 Februari 1948 inzake „Opende“:

a. Dat de geschorste predikant van het schorsingsbesluit van de gecombineerde vergadering niet ingevolge art. 31 K.O. heeft geappelleerd, behoeft niet te verhinderen, dat aan dit besluit op grond van daarvan in verband met de K.O. klevende gebreken — zonder dat daarbij in een beoordeeling van zijn houding wordt getreden — rechtsgeldigheid moet worden ontzegd en zulks hier het geval is; overwegende toch, dat art. 79 jo. 80 K.O. aan zeer ernstige feiten verstrekkende gevolgen kan verbinden en dat een strafmaatregel tot opschorting of afstelling van den dienst, ten einde in die artikelen een deugdelijke basis te vinden, dan ook „onomwonden“ de in die artikelen bedoelde grove zonde zal moeten vermelden, alsmede die artikelen op grond waarvan toepassing van dien maatregel is geschied; dat aan deze primaire vereischten in geen enkel opzicht is voldaan; dat toch de schorsingsuitspraak art. 79, noch art. 80 K.O. noemt, evenmin de grove zonde, waaraan de predikant zou zijn schuldig bevonden, doch slechts inhoudt, dat de Kerkeraden in afwachting van het advies van de Classis naar art. 81 K.O. onder elkaar Christelijke censuur hebben uitgeoefend en de predikant van de bediening zijns amts is vermaand, waarop aan hem wordt aangezegd, dat hij het Besluit van de gecombineerde kerkeraden, dat hij zich van soortgelijke arbeid heeft te onthouden tot tijd en wijle de Classis heeft geoordeeld, als vast en bondig zal hebben te beschouwen, onverminderd zijn recht van hooger beroep; dat het Hof dan ook veeleer mede in verband met de door den praeses van de schorsende vergadering tegenover den predikant gedane uitlating, dat hij den „zwaren“ inhoud van art. 79 K.O. niet „wilde“, aanneemt, dat de vergadering dat artikel bepaaldelijk niet heeft willen toepassen en zich met art. 81 — wel in de uitspraak vermeld — heeft vergenoegd, doch dat op grond van onderling vermaan alleen een maatregel van schorsing niet kan worden opgelegd; dat deze maatregel niet in overeenstemming is met een tenuitvoerlegging te goeder trouw der K.O. en de predikant derhalve niet geacht kan worden daardoor te zijn getroffen.

b. Nu de buitengewone classisvergadering niet reglementair (volgens art. 41 K.O. en haar Huishoudelijk Reglement) is bijeengekomen, komt haar de bevoegdheid niet toe bindende uitspraken te geven.

De aangehaalde citaten spreken voor zichzelf: bepalingen der kerkenorde, huishoudelijke regelingen,

formulieren, oproepingen en al dergelijke stukken kunnen in geschillen van doorslaggevende beteekenis zijn. De Hooge Raad nam bij arrest van 20 Maart 1930 zelfs een nog formeeler standpunt in door in het geval van een (niet-kerkelijk) zedelijk lichaam aldus te beslissen: Overtreding der reglementaire voorschriften omtrent oproeping ter vergadering brengt mede onwettigheid der vergadering en nietigheid der daar genomen besluiten. De omstandigheid, dat de gevolgde wijze van oproeping beter is dan de voorgeschrevene, doet niet ter zake.

Men ziet hieruit, van hoe groot belang vormvoorschriften kunnen zijn: De rechter onderzoekt of zij in acht zijn genomen alvorens over de zaak zelve te oordeelen. Ook naar de regels van de Christelijke moraal is deze gang van zaken juist. Ware dit anders, dan zou het doel de middelen heiligen, een stelling, die terecht in Gereformeerde ooren als een ketterij klinkt. Nu zegge men niet: De vormen zijn slechts bijzaken en als het om de hoofdzaken gaat zijn de bijzaken niet van zoo groot gewicht als hier wordt voorgesteld. Neen, de vormelijke voorschriften dienen om de hoofdzaken tot hun recht te kunnen laten komen: De reformatie kan pas goed doorwerken, indien het kerkrecht waarborgen geeft tegen de hiërarchie, immers de hiërarchie staat de reformatie tegen. In dit licht zullen bepalingen als omtrent het periodieke optreden van ambtsdragers, het uitgaan van het ambt van den praeses wanneer de samenkomst der meerdere vergaderingen scheidt, het onderzoek naar de geldigheid van credentiebrieven en het opstellen van het synodale agendum, om maar niet meer te noemen, niet slechts een schijnbare, doch een reële waarde hebben, daar zij als rechtsregels één geheel vormen met het rechtstreeks aan de Heilige Schrift ontleende beginsel (tevens rechtsregel) van art. 85 K.O., dat geen kerk over andere kerken, geen dienaar over andere dienaren, geen ouderling of diaken over andere ouderlingen of diakenen eenige heerschappij zal voeren. Wie zoo het kerkrecht leert zien, gaat alle regels belangrijk vinden en op hun juiste waarde toetsen aan de Schrift. Hij beseft, dat het immers om rechtsregels gaat, waaraan de kerken als lichaam van Christus gebonden zijn, welke binding veelal ook door den wereldlijken rechter blijkens de boven aangehaalde uitspraken wordt gesanctionneerd. Hij gaat deze „vormen“ zien als normen van christelijke orde, waarvan de afwijking zonde is voor God, mede omdat de kerkelijke samenleving daardoor in gevaar kan worden gebracht.

Hij weet ook, dat deze zaak een keerzijde heeft: dat de vrijheid der kerken niet noodeloos moet worden gebreideld, zooals de synode van Wezel van 1568 het uitsprak: „In alle aangelegenheden die krachtens hun aard middelmatig zijn en geen zeker fundament hebben in het onderricht of het voorbeeld der apostelen, noch eindelijk in eenige noodzaak of onvermijdelijkheid gegrond zijn, moet de vrijheid der kerken door geen voorgeschreven regel worden aan banden gelegd, zoowel om gewetensdwang te vermijden als om alle aanleiding tot oneenigheden af te snijden“. Zoo zal hij ervoor waken de eenigheid des geloofs te verstikken in een reglementeering „ten voeten uit“, zooals de Nieuwe Kerkorde voor de Nederlandsche Hervormde Kerk in de Inleiding tot het Ontwerp daarvan wordt aangediend. In noodzakelijke gevallen sobere en duidelijke normgeving zij ons richtsnoer. Besefte, dat het hierbij gaat om het heilig recht voor de Kerk des Heeren.

Mr L. ROELEVELD.

Over Sumatra

Verschillende voorbereidende werkzaamheden, die aan een groote reis voorafgaan, zijn achter den rug. De reispassen zijn, voor zoover noodig, in orde gemaakt. De tickets bij de K.L.M. zijn met de bekende service afgegeven. De koffer is gepakt, en het uur van vertrek heeft geslagen. De auto van de K.L.M. die me naar het vliegveld Kemajoran rijden zal, staat voor. Een tocht van ongeveer tien weken gaat beginnen.

Voor den lezer lijkt het allemaal eenvoudig zoover te komen. Maar eenvoudig is het toch niet. Neem b.v. het verkrijgen van reispassen. Het kan je gebeuren, dat je daarvoor tijden lang in de rij moet staan, want de liefhebberij is zeer groot voor die dingen. En in de rij staan valt in het tropenklimaat heelemaal niet mee. Als je dan eindelijk aan de beurt bent krijg je soms te hooren: meneer, naar die en die plaats mogen we geen pas afgeven zonder uitdrukkelijke toestemming van het bestuur ter plaatse. Als er dan geen tijd meer is om die aan te vragen, omdat de vertrekdatum al op handen is, is er nog één kans: dat het hoofd van het reispassenbureau om het speciale doel waarvoor ik reis, de hand over het hart strijkt en het gevraagde toch verschaft. Zoo dikwijls dat noodig was heb ik van dezen functionaris steeds alle medewerking gehad. Daarom kwam het ook altijd voor elkaar. Maar het kostte veel tijd, vooral aan iemand die, zoals ik, niet over een auto beschikte om snel van het ene doel naar het andere te kunnen rijden. Het ging steeds op de fiets, en wat dat beteekent heb ik al eens verteld.

De auto staat voor. De koffer wordt ingeladen. Het ding is zwaar, ondanks alle zorg eraan besteed om toch vooral het strikt noodzakelijke alleen mee te nemen. Maar voor een reis van een week of tien moet je toch goed ruim in de kleeren zitten. Vaak moet

twee maal per dag van ondergoed gewisseld en zeker toch één maal per dag van bovenkleeding. Een paar boeken moeten ook mee, om in een verloren uur nog iets van de vakliteratuur te zien. Een aantal nog niet gelezen nummers van ons blad zijn heel geschikte lectuur in het vliegtuig. Als het rustig is in de lucht is er geen vervoermiddel zoo geschikt voor het lezen van degelijke kost dan juist het vliegtuig. Daarom komen die in de actetasch, die ik steeds bij de hand houd. Alleen met dat ding en een regencape gewapend stap ik — na afscheid van vrouw en kroost te hebben genomen — in den wagen. En daar gaat het heen. Eerst toch weer een verademing na al den rompslomp van de voorbereiding, als je achterover geleund in de taxi door de stad gereden wordt, rustig en zeker. De inheemsche bevolking levert goede chauffeurs op. Zij vinden gemakkelijk hun weg door het drukke stadsverkeer.

Op het vliegveld wordt de koffer door een koelie aangepakt en op de weegschaal gedragen. Ik meld me aan de balie, laat mijn ticket afteekenen, krijg een bagagereçu, en kan dan naar het restaurant, want het duurt nog wel een drie kwartier voor de reizigers worden opgeroepen zich naar het terras en daarna in het vliegtuig te begeven. Om te bereiken, dat de vliegtuigen prompt op tijd vertrekken, moeten de passagiers zich een uur voor het vertrek van het vliegtuig op het vliegveld melden en de noodige formaliteiten vervullen. Tegenover het nadeel van tijdverlies staat het voordeel van een rustige voorbereiding voor het vertrek. Niet het gejaag en gedring op perrons van spoorwegstations. Niet gauw gauw nog het vervoermiddel binnenspringen en buiten adem neerzakken. Neen, je krijgt altijd om rustig je plaats in te nemen en je te installeren. Dat doen we dan ook. Wie vaker met een vliegtuig gereisd heeft maakt zelf zijn riem vast. Anderen worden door de stewardess

daarbij geholpen. De stationsbeambte, die het vliegtuig „behandelen“ moet, wenscht de passagiers een goede reis. De deur wordt dichtgeklapt. De motoren slaan aan, draaien even warm. Dan begeeft het toestel zich naar de startplaats. Even proefdraaien. Even controleren of hoogteroer en richtingsroer benevens de ailerons vrij zijn en goed functioneeren. Dan neemt de vogel zijn sprong van de startbaan de ijle tropenlucht in. Het weer is voortreffelijk. Al spoedig zitten we boven zee, en zweven boven de interessante duizendeilanden. We koersen scherp Noordwest, in de richting van Palembang, het eerste reisdoel. De tocht duurt een uur en vijftig minuten. De bootreis naar Palembang, die niet veel goedkoper is, gaat over Muntok op Banka, en duurt vier dagen. Tijd is ook geld. Als de reis per vliegtuig zonder ongelukken of vertraging verloopt ben ik vanmiddag al aan mijn werk in Palembang. Het laatste stuk vliegen we landinwaarts. Palembang ligt 50 mijl stroomopwaarts aan de Moesi. Een machtige tropenrivier is dat. Als we haar in 't zicht krijgen is ook het einde van den vliegtocht daar. Maar ditmaal krijgen we niet veel van de rivier te zien, want er is boven Sumatra dikke bewolking, die vrij laag hangt bovendien. Als er weer goed grondzicht is zitten we al boven het vliegveld, en voelen weldra dat het landingsgestel den grond raakt. Het toestel taxiëert naar het stationsgebouw, en we kunnen uitstappen. Er worden meteen oude bekenden gegroet, want ik ben hier vaker geweest. Hier zetelt stationschef Nasse met zijn staf: altijd behulpzaam. Het is nu nog een kwestie van een half uur om van het vliegveld Talang Betutu in de stad te komen. Een weg van 18 km door heuvelachtig terrein. Weldra sta ik voor het gebouw van den tandheelkundigen dienst en meld me present bij den ouderling van den kring Palembang: Martien Grasdijk. Het werk kan beginnen.

J. P. v. d. STOEL Jr.

De Kerk van den draagt een afbuigen tijd door wordt ge- ren, die noemen Kohnst Terec Kindhel sen, ook weging Zij zoude de belijd onzeker zou de hemelvan eeniging als de 2 geldt ooc de moed men op samenga denis van aangeta een verp kerklich het in niet and pen, die Door wel gele De be maagd De vras moeten De 13 Hoe zal een ge staande Dit i ketterij Bij d we er broeder schiede huwelij woordig ten op Dr A. gen he- voel. E de gel- meerde Heilige dan di Jezus uit eer verhan reth n er van zin m in de Boy- Maria zin is dan, Engel tot zie haren onder meens Voor ten al gewar was. heeft drage dat d Maria het J gewil daarb ders" want en M kenis had De natu iets Kerk Mari de n waar

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)
- 6)
- 7)